

Stockholm 2025-06-26

Kulturdepartementet
Dnr. Ku2025/00320

Yttrande på remitterat betänkande Publiken – reformer för ett starkare filmland (SOU 2025:24)

Sveriges hembygdsförbund, SHF, konstaterar att vi inte är upptagna som remissinstans för denna utredning. Vi hoppas det är ett förbiseende då vi tidigare mottagit remisser som behandlat politiken för filmområdet. På grund av detta har vi inte haft möjlighet att lägga den tid för yttrande som betänkandet förtjänar. Vi är dock angelägna om att Kulturdepartementet ser hembygdsrörelsen som en betydande aktör och att vi framledes får alla remisser som berör bevarande och tillgängliggörande av kulturarv i Sverige. Vi hoppas detta kan tydliggöras även för Filminstitutet.

SHF är med nära 400 000 medlemmar i drygt 2 000 ideella föreningar landets största kulturorganisation. SHF har som central amatörkulturorganisation stöd från Kulturrådet och som kulturmiljöorganisation stöd från Riksantikvarieämbetet. Vi ger ett viktigt stöd till medlemsföreningarnas arbete i form av information, rådgivning och handledning i frågor som rör forskning, dokumentation, förvaltning och spridning av det lokala kulturarvet. Vi har utvecklat plattformen "Hembygdsportalen" (www.hembygd.se) där föreningar kan göra ett digitaliserat kulturarv tillgängligt för allmänheten och lagra material upp till 100 Gb per förening. Portalen redovisar drygt 2 miljoner unika besökare 2024 med totalt över 10 miljoner sidvisningar.

Några kommentarer och synpunkter

9.1 Vad räknas till filmarvet?

SHF noterar att trots att våra föreningars bestånd av historiskt filmmaterial omfattas av Filminstitutets vidare definition av filmarvet och behovet av att involvera många olika aktörer, har SHF inte blivit kontaktade i samband med den kartläggning som Filminstitutet tidigare gjort. Kungsörs hembygdsförening är upptagen i tabell 9.1. Utifrån vad vi känner till är det en medlemsförening som haft kunskap och resurser att ta hand om sina filmer, men det utgör endast en bråkdel av totalen av de analoga filmer som återfinns i hembygdsföreningarnas samlingar. Om man vänt sig till SHF hade vi kunnat bidra med kunskap till kartläggningen utifrån befintlig statistik.

Landets hembygdsföreningar har stora innehav av historiskt filmmaterial i samlingarna. Statistik från 2013 visade på 26 000 filmer och man kan räkna med att beståndet har vuxit sedan dess. SHF har rekommenderat föreningar att lämna filmmaterial till Kungl. Bibliotekets enhet Filmarkivet i Grängesberg. I det syftet drev SHF och Filmarkivet ett pilotprojekt under 2020–21 där målet var att samla in 500 filmer från föreningar i tre län. Föreningarna skulle om de lämnade in filmer erhålla en digital kopia i utbyte. Projektet visade sig svårt att genomföra och endast ett fåtal filmer lämnades

in. Pandemin medförde att vi inte kunde genomföra några fysiska informationsträffar. Filmarkivet ansåg sig nödgade att ta betalt för den digitala kopian lagringsmedia och en svårighet var tolkningen av upphovsrätten till materialet. Det här ger en vink om behovet av kunskap, i synnerhet om upphovsrättslagstiftningen som ofta upplevs som svårförståelig för ideellt engagerade lekmän.

9.3 Digitisering och digitalt tillgängliggörande

Vi uppfattar att man kan beskriva tre skäl till att digitisera film; förutom att bevara och tillgängliggöra underlättar digitisering även förvaltning med stöd av samlingsförvaltningsdatabaser.

SHF kan konstatera att vissa föreningar på egen hand ombesörjt digitisering av sina samlingar av film och ljudband. Det är okänt hur originalen förvaras och det är sannolikt få hembygdsföreningar som har möjlighet att förvara analog film under de omständigheter som ett långsiktigt bevarande kräver. Det är också ett känt problem att digitala kopior är utrymmeskrävande genom den stora datamängd som genereras. SHF har i andra sammanhang pekat på behoven av statligt finansierad lagringsyta för det digitaliserade filmarvet men uppfattar att staten inte är beredd att ta ett ansvar för arkiv och samlingar i privat ägo, där hembygdsföreningarna är en av landets större förvaltare. Det är beklagligt då hembygdsföreningar så som allmännyttiga ideella föreningar gör stora insatser för ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Föreningarna erbjuder upp till 30 000 öppna aktiviteter årligen som möter omkring 4 miljoner besökare – förutom de 2 miljoner som besöker föreningarnas hemsidor på domänen hembygd.se. I brist på lagringsyta och e-arkiv är föreningarna därför hänvisade till att köpa in olika lagringsmedia och när film görs tillgängligt via olika hemsidor är det vanligt att man använder Youtube och bäddar in filmen på hemsidan. Det är ingen optimal lösning.

Sammanfattningsvis vill SHF trycka på behovet av stöd till enskilda aktörer, som hembygdsföreningar och andra aktörer, för insamling och förvaring av analog film av historiskt värde, samt för digitisering och lagring av det digitala materialet. Rimligtvis bör Kungl. Biblioteket ges de resurser som krävs för det arbete som krävs om inte stora bestånd av historiskt värdefulla filmer går till spillo. Inte minst behövs betydande informationsinsatser.

För Sveriges hembygdsförbund

Jan Nordwall
Generalsekreterare